

POROČILA**Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v letu 2007**

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <http://giam.zrc-sazu.si>

Geografski inštitut Antona Melika je imel v letu 2007 štiriindvajset redno zaposlenih raziskovalcev in tri tehnične delavke ter več stalnih in občasnih pogodbenih sodelavcev, ki so sodelovali pri raziskovalnih projektih in nalogah.

Inštitut ima 7 organizacijskih enot: Oddelek za fizično geografijo vodi Mauro Hrvatin, Oddelek za socialno geografijo dr. Marjan Ravbar, Oddelek za regionalno geografijo dr. Drago Perko, Oddelek za naravne nesreče dr. Milan Orožen Adamič, Oddelek za varstvo okolja dr. Aleš Smrekar, Oddelek za geografski informacijski sistem dr. Matej Gabrovec in Oddelek za tematsko kartografijo mag. Jerneja Fridl.

Na inštitutu delujeta tudi Zemljepisni muzej, ki ga vodi Primož Gašperič, in Zemljepisna knjižnica, ki jo vodi dr. Maja Topole.

Na inštitutu je sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Njen predsednik je dr. Milan Orožen Adamič, njena sekretarka pa dr. Maja Topole.

V letu 2007 je delo potekalo v okviru raziskovalnega programa Geografija Slovenije ter številnih projektov in nalog.

Raziskovalni program **Geografija Slovenije** (vodja dr. Marjan Ravbar) obsega temeljna analitska in sintezna preučevanja Slovenije, njenih pokrajinskih sestavin in regionalnih enot, geografske primerjalne študije, razvijanje geografske terminologije, vključno z zemljepisnimi imeni, prav tako pa razvijanje geografskih metod in tehnik ter geografskega informacijskega sistema in z njim povezane tematske kartografije.

V okviru fizične geografije smo merili površinsko spiranje pri treh različnih rabah tal, umikanje strmih golih flišnih pobočij, premikanje gradiva po erozijskih jarkih in kemično denudacijo porečij ter žlebično in vetrno erozijo. Izdelali smo nov zemljevid kamninske sestave Slovenije ter začeli s preučevanjem povezanosti kamninske sestave in izoblikovanosti reliefa. Izboljšali smo metodologijo za izdelavo probabilističnih in determinističnih zemljevidov plazovitosti in jo uporabili na primeru Goriških brd. Izdali smo obširen monografski pregled pobočnih procesov v Sloveniji. Podrobneje smo preučili omembe geomorfnih procesov v poljudni literaturi in v svetih spisih. Raziskovali smo skalne podore v slovenskih alpskih pokrajinah. Preučili smo vzroke in posledice poplav 18. septembra 2007. V okviru rednih meritev smo geodetsko izmerili Triglavski in Skutin ledenik.

V okviru regionalne geografije smo preučevali pokrajino krajevne skupnosti Jurklošter in ugotavljali povezave med višino, naklonom in ekspozicijo ter erozijsko ogroženostjo površja in vrstami rabe tal, pa tudi povezanostjo naravnih dejavnikov s poselitvijo, prebivalstvom in z gospodarstvom. Na podlagi baze podatkov franciscejskega katastra o rabi tal v prvi polovici 19. stoletja smo analizirali spremembe rabe v zadnjih dveh stoletjih po posameznih naravnogeografskih pokrajinah. Slovenske pokrajine se razlikujejo glede na trenutno rabo tal, bistveno pa tudi glede na procese spreminjanja rabe in pokrovnosti tal. S primerjavo ortofoto posnetkov iz leta 1990 in zemljevidov rabe tal, izdelanih na podlagi terenskega dela, smo preučili spremembe rabe tal v podeželskih naseljih Gotovlje v Občini Žalec, Zelše in Podskrajnik v Občini Cerknica ter Križ in Šepulje v Občini Sežana. Raziskovali smo spreminjanje kulturne pokrajine slovenske Istre in človekovo dožemanje teh sprememb. Obdelali smo tudi skupna zemljišča kot pomembno prvino slovenske kulturne pokrajine.

Na področju socialne geografije smo preučevali sodobno prostorsko preobrazbo naselij, nena- komerno razporejenost ustvarjalnosti in človeških virov, kar vpliva na inovativen gospodarski in družbeni razvoj, prostorsko organizacijo ter učinke gospodarstva, socialnih skupin in družbenih odnosov v pokrajini. Analizirali smo spremembe v etnični sestavi Slovenije med popisnima letoma 1991 in 2002. Osredotočili smo se na etnično mešana območja slovenske Istre in Prekmurja ter večja mestna naselja. V ospredju preučevanj obmejnih območij Slovenije so bili Žumberčani, grkokatoliško prebivalstva iz hrvaške obmejne

pokrajine Žumberak, ki se je začelo priseljevati v Slovenijo v 19. stoletju, po letu 1970 pa se vse bolj meša z večinskim slovenskim prebivalstvom.

V okviru varstva okolja smo raziskovali socialne, politične, regionalne in okoljske geografske procese v slovenskih pokrajinah. Našli in preučili smo številna divja odlagališča odpadkov v Ljubljani in okolici. Z Mestno občino Ljubljana smo pripravili izhodišča za predvideni sanacijski načrt, ki je nastal prav na podlagi naše metodologije in predloga prednostne sanacije. Anketirali smo 800 polnoletnih oseb v urbanih in ruralnih okoljih različnih slovenskih pokrajin o odnosu ljudi do ločenega zbiranja odpadkov in njihovega odlaganja na dovoljenih in nedovoljenih lokacijah. Analizirali smo 300 anket vrtičkarjev v Ljubljani in ugotavljali njihovo poznavanje kmetovanja z uporabo gnojil in zaščitnih sredstev ter njihov odnos do zdrave hrane in okolja nasploh. Rezultati kažejo na zmerno stopnjo okoljske ozaveščenosti, kar potrjujejo tudi analize vzorcev prsti in vrtnin z izbranih 100 vrtičkov.

Na področju zemljepisnih imen smo pripravili slovensko različico standarda ISO 3166-2 s predlogoma ožjega in širšega nabora podomačenih zemljepisnih imen regionalnih enot po posameznih neodvisnih državah in nekaterih odvisnih ozemljih ter nadaljevali s standardizacijo imen držav in slovenskih eksonimov.

Na področju kartografske dejavnosti smo zasnovali celovit geografski informacijski sistem za izdelavo tematskih zemljevidov za *Popisni atlas Slovenije 2002*, naravovarstveni atlas *Okolje na dlani* in znanstveno monografijo *Slovenia in focus*. Poenotili in geokodirali smo podatke obstoječih podatkovnih in slikovnih baz, pa tudi terenskih popisov. Izdelali smo metodologijo in kazalnike prikaza posameznih vsebin ter razvili nove kartografske in oblikovalske pristope za povečanje nazornosti in sporočilnosti končne podobe tematskih zemljevidov.

Projekt **Triglavski ledenik kot pokazatelj podnebnih sprememb** (vodja dr. Matej Gabrovec) je potekal tretje leto v sodelovanju z Geodetskim inštitutom Slovenije. Septembra smo detajlno tahimetrično izmerili in terestrično fotogrametrično posneli Triglavski ledenik. Poleg oboda ledenika smo pozicionirali tudi večje število točk na samem ledeniku za poznejšo boljše tridimenzionalno ponazoritev ledeniške površine. 15. 10. smo geodetsko izmerili površino ledenika pod Skuto (zadnja tovrstna izmera je bila opravljena leta 2003). Velikost Triglavskega ledenika je bila 0,58 ha in ledenika pod Skuto 1,08 ha, tako da je ledenik pod Skuto po površini zdaj večji od Triglavskega ledenika. Na ledeniku pod Skuto smo s pomočjo merilnih palic, ki smo jih vstavili v vrtine, narejene pred letom dni s plinskim vrtalnikom, izmerili letno znižanje površja v vzhodnem delu ledenika za 0,7 metra. Na Geodetskem inštitutu Slovenije so pripravljali metodologijo obdelave starih panoramskih arhivskih posnetkov Triglavskega ledenika, izvedenih z nemetrično kamero Horizont. Uporabljena je bila interaktivna metoda orientacije. Da bi pojasnili povezavo med podnebnimi spremembami in krčenjem ledenika, smo obdelali nekatere ključne meteorološke podatke. Z izboljšanim modelom smo izračunali kvaziglobalni sončni obsev ledenika v talilni dobi od leta 1960 naprej.

Temeljni projekt **Navzkrižja interesov pri rabi podtalnice in možnosti za razreševanje** (vodja dr. Irena Rejec Brancelj) se je ukvarjal z raznovrstnimi, pogosto nasprotujočimi si interesi pri rabi podtalnice kot naravnega vira. Zaradi zgoščene poselitve ter zgostitve številnih gospodarskih in drugih dejavnosti so prodni vodonosniki ogroženi. Na naših prodnih ravninah je ključno nasprotje med njihovo rabo za pridobivanje pitne vode ter agrarnimi in urbani dejavnostmi. Navzkrižja je mogoče zmanjšati tudi z ustrezno ozaveščenostjo vseh uporabnikov tega prostora in naravnega vira. Prav vprašanja o tej problematiki smo v okviru projekta še zadnjič zastavili 400 anketiranim osebam. Rezultate projekta smo objavili v dveh znanstvenih monografijah: *Divja odlagališča odpadkov na območju Ljubljane* ter *Zasebni vodnjaki in vrtine in območju Ljubljane*.

Temeljni projekt **Naselbinski razvoj Slovenije pod vplivi urbanizacije na prelomu tisočletja** (vodja dr. Marjan Ravbar), ki se ukvarja s preobrazbo naselbinskega sistema, je potekal zadnje leto. Najpomembnejši rezultati so: pregled stanja in sodobnih teženj v naselbinskem razvoju, analiza strukturnih sprememb sistema v zadnjem desetletju, analiza in sinteza funkcijskega prepletanje mest, analiza teoretskih podlag pri preučevanju konkurenčnosti mest, preučitev naselbinskega sistema glede na regio-

nalno razvitost območij, določitev razmerja med kakovostjo bivanja in kakovostjo okolja ter predstavitve razvojnih dilem in možnih scenarijev usmerjanja naselbinskega razvoja. V ospredju so bili urbana območja z močnim priseljevanjem prebivalstva, demografsko ogrožena, predvsem obmejna območja, ter spreminjanje vloge manjših naselij mestnega tipa. Na podlagi empiričnih analiz smo oblikovali nabor kazalnikov spremljanja ter pripravili priporočila za ukrepanje s pomočjo prostorskih politik. Ugotovili smo, da se mestne regije s hierarhičnim sistemom naselij postopno preoblikujejo v bolj izenačeno omrežje vozlišč razpršene decentralizacije.

Temeljni projekt **Skupna obdelovalna zemljišča: pokrajina med preteklostjo in prihodnostjo** (vodja dr. Drago Perko) je potekal zadnje leto. Izpopolnili in razširili smo metodologijo preučevanja časovnega in prostorskega razvoja skupnih zemljišč v odvisnosti od naravnih in družbenih razmer. Po letu 1993 so ponovno ustanovili 665 agrarnih skupnosti (pred podržavljenjem jih je bilo približno 1000). Vrnili so jim 79.790 ha, večinoma gozdnih, kmetijskih in stavbnih zemljišč. Skupna zemljišča so po Sloveniji razporejena neenakomerno, skoraj polovica pa jih je v alpskih gorovjih. Aktivnih kmetijskih skupnih zemljišč je med vrnjenimi le 15 %, od tega je po podatkovni zbirki GERK 74 % pašnikov in 21 % travnikov. Aktivna skupna zemljišča so predvsem na karbonatnih kamninah in rendzini, na območju bukovih gozdov in visokogorskega rastja, na reliefno neugodnih območjih, torej v bistveno slabših naravnih razmerah kot ostala kmetijska zemljišča. S holističnim pristopom delfi metode smo na primeru Velike planine razkrili skupna zemljišča kot pomembno prostorsko, časovno, gospodarsko, kulturno in duhovno sestavino ter kot kompleksen sistem naravnih in družbenih prvin.

Regionalna primerjava spreminjanja poselitvene rabe zemljišč med statističnimi regijami v Sloveniji v obdobju 1991–2002 po vzorčnih podeželskih območjih (vodja dr. Maja Topole) je projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2000–2006 in je potekal tretje leto. Na podlagi analiz letalskih in ortofoto posnetkov, statističnih podatkov in podatkov, pridobljenih na terenu, smo izdelali sintezo o spreminjanju poselitvene rabe tal v slovenskih podeželskih naseljih oziroma o prostorskih in funkcijskih spremembah v teh naseljih v petnajstletnem obdobju od osamosvojitve leta 1991 dalje. Projekt smo sklenili z objavo znanstvene monografije *Spremembe pozidanih zemljišč v slovenskih podeželskih naseljih*.

Preobrazba pokrajine zaradi posodabljanja kmetijstva in spreminjanja poselitvenega vzorca (vodja dr. Drago Kladnik) je projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2006–2013. Izvaja ga Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani pod vodstvom dr. Lucije Ažman Momirski skupaj s soizvajalci Geografskim inštitutom Antona Melika ZRC SAZU, Urbanističnim inštitutom Republike Slovenije in Kmetijsko-gozdarskim zavodom Nova Gorica Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije. Pokrajinski učinki posodabljanja kmetijstva bodo na ravneh vzorčnih kmetijskih obratov in naselij preučeni v Goriških brdih, Spodnji Savinjski dolini in Suhi krajini. Leta 2007 smo podrobneje obdelali Goriška brda in Spodnjo Savinjsko dolino.

Učinkovitost in vplivi investicij na regionalni in prostorski razvoj (vodja dr. Marjan Ravbar) je raziskovalni projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2000–2006. Sodeluje tudi Ekonomski inštitut Pravne fakultete. Ovrednotili smo pomen investicij za prostorske strukture in njihovo prostorsko razporeditev. Uredili smo podatkovno in kartografsko bazo investicijskih aktivnosti ter analizirali geografske značilnosti investicijskega razvoja med letoma 2000 in 2005. Na ravni lokalnih skupnosti smo investicije primerjali s stopnjo urbaniziranosti, ekonomsko razvitostjo in rastjo delovnih mest, še zlasti ustvarjalnih poklicev.

Presoja instrumentov in mehanizmov regionalne politike (vodja dr. Drago Perko) je raziskovalni projektu v okviru ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2001–2006. Namenjen je vzpostavitvi sistemov vmesnega in končnega vrednotenja aktivnosti s področja regionalne politike v Sloveniji. Sodelujeta tudi Inštitut za ekonomska raziskovanja in Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Določili smo temeljna izhodišča projekta ter preučili stanje na področju regionalnega razvoja v Sloveniji in dosedanje izkušnje na področju vrednotenja regionalne politike. Opredelili smo pogloblitve potrebe spremljanja regionalne politike in izhodišča, ki jih morajo upravljavci regionalne

politike upoštevati pri zasnovi predhodnega vrednotenja regionalnih razvojnih programov in projektov.

Dnevna prometna migracija na delovno mesto in šolo (vodja dr. Matej Gabrovec) je raziskovalni projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2000–2006. Sodelujejo še mariborska Fakulteta za gradbeništvo, Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem ter ljubljanska Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. Cilj projekta je na podlagi analize dnevnih potovanj na eni strani in ponudbe javnega potniškega prometa na drugi predlagati ukrepe prometne politike, ki bodo učinkovito pospeševali uporabo javnega potniškega prometa. V prvi fazi smo analizirali podatke popisa prebivalstva leta 2002 o dnevni mobilnosti prebivalstva. Zanimali sta nas smer potovanja (temeljna enota obdelave je bila občina) in izbira prometnega sredstva. Nadpovprečen delež uporabnikov javnega potniškega prometa imajo industrijska središča, kjer večje tovarne organizirajo avtobusne prevoze na delo, in naselja z dobro železniško povezavo, kjer je vlak tudi časovno konkurenčen osebnemu prometu. V drugi fazi smo analizirali uporabo javnega potniškega prometa na območju občine Dol pri Ljubljani, kjer je bila v letu 2006 izboljšana avtobusna povezava z Ljubljano. Z anketiranjem na avtobusih smo neposredno preučili odziv dnevnih vozačev na izboljšanje ponudbe javnega potniškega prometa.

Nosilec ciljnega raziskovalnega projekta **Trajnostno urejanje prometa na lokalni ravni** (vodja dr. Matej Gabrovec) je Urbanistični inštitut Republike Slovenije, sodeluje še mariborska Fakulteta za gradbeništvo, vodja celotnega projekta je dr. Aljaž Plevnik. V okviru projekta smo na inštitutu analizirali primere dobrih praks trajnostnega urejanja prometa v malih mestih, to je takih z okrog 10.000 prebivalci. Analizirali smo posamezne ukrepe v slovenskih mestih in izbranih mestih v Evropi, predvsem v Angliji in srednji Evropi.

V okviru ciljnega raziskovalnega projekta **Analiza konfliktov in kulturnih razlik v Severni in Pod-saharski Afriki** (vodja Peter Repolusk), ki ga na ZRC SAZU vodi dr. Tomaž Mastnak, pripravljamo strokovne podlage priročnika za Slovensko vojsko ob morebitni napatitvi vojakov na mirovne operacije v afriške države. V prvem letu smo v okviru geografskega dela projekta podrobno analizirali razmere v Čadu, kamor se na mirovno operacijo, povezano z zaščito beguncev iz sudanskega Darfurja, na začetku leta 2008 predvidoma odpravlja enota Slovenske vojske.

V okviru ciljnega raziskovalnega projekta **Soška fronta** (vodja dr. Blaž Komac), ki ga na ZRC SAZU vodi dr. Petra Svobljšak, sodelujemo z več geografskimi tematskimi sklopi. V sklopu Vpliv soške fronte na spremembe pokrajine v Zgornjem Posočju smo ugotovili, da je bojevanje na soški fronti vplivalo na več pokrajinskih sestavin. V sklopu Pomen naravnogeografskih dejavnikov za gorsko bojevanje smo pripravili regionalizacijo preučevanega območja ter pripravili podatkovne sloje z litološkimi, reliefnimi in drugimi podatki na podlagi 25-metrskega digitalnega modela reliefa. V sklopu izdelave tematskih zemljevidov smo določili območja prikazov, izbrali elemente topografske podlage, pripravili senčni relief, zasnovali prikaz omrežja naselij, pridobili in uredili podatke o rečnem omrežju ter digitalizirali železniško in cestno omrežje na izbranem območju. V sklopu Vpliv naravnih nesreč na bojevanje na območju soške fronte v Zgornjem Posočju smo pridobili podatke številnih slovenskih avtorjev ter opredelili povezanost med gorsko pokrajino in naravnimi nesrečami, osredotočili pa smo se na naravne nesreče v Julijskih Alpah med letoma 1915 in 1917. V sklopu Vpliv soške fronte na družbenogeografske pokrajinske spremembe v Zgornjem Posočju smo se osredotočili na vrednotenje razpoložljivih virov in zajemanje podatkov za predvidene preučitve prebivalstva, naselij, infrastrukture in rabe tal.

DIAMONT – Data infrastructure for the Alps: mountain oriented network technology (vodja dr. Mimi Urbanc) je mednarodni projekt v okviru INTERREG III B programa za območje Alp. Pripravili smo nabor instrumentov, ki so primerni za spodbujanje regionalnega razvoja v Alpah, in izvedli delavnice na izbranih testnih območjih. Pripravili smo gradiva za *Atlas Alpinum* (Atlas Alp) ter za knjigo, ki obravnava participativni proces, uporabljen v okviru projekta, in opisuje rezultate delavnic.

R. A. V. E. Space – Raising awareness of values of space through the process of education (vodja mag. Jerneja Fridl) je mednarodni projekt v okviru INTERREG III B CADSES programa. Dejavnosti

so bile v zadnjem letu usmerjene predvsem v ozaveščanje učiteljev in učencev o vrednotah prostora. Slovenski partnerji smo veliko pozornost namenili vključevanju vsebin trajnostnega prostorskega razvoja v učne načrte slovenskih osnovnih in srednjih šol. Sodelovali smo pri organizaciji in izvedbi več seminarjev za učitelje. Skupaj z domačimi in tujimi projektnimi partnerji smo pripravili nekaj novih učil, na primer knjižico z naslovom *Graphical Materials as Teaching Tools for the Conceptualization of Space* v okviru mape *Tool Kit*. S poljsko filmsko ekipo smo sodelovali pri snemanju serije izobraževalnih oddaj v Sloveniji. Aktivno smo se vključili tudi v dejavnosti poletnega tabora za učitelje v Lipici. Dosežke projekta smo predstavili na sklepnih konferenci v Ljubljani.

ALPTER – Terraced landscape of the Alpine arc (vodja dr. Drago Kladnik) je mednarodni projekt v okviru INTERREG III B programa za območje Alp o terasiranih pokrajinah v alpskem loku. Sodelujejo ustanove iz Italije, Avstrije, Francije, Švice in Slovenije. Nameni in cilji projekta, ki ga pri nas koordinira Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani, so integralno upravljanje pokrajine s kulturnimi terasami, izmenjava dobrih praks na področju varstva okolja in promocije terasastih pokrajin, podpora skupnim strategijam za upravljanje območij s kulturnimi terasami, nastajanje novih metodologij, tehnik in planskih instrumentov za varstvo kulturnih pokrajin, krepitev lokalne in regionalne identitete ter ozaveščanje prebivalstva o vlogi in pomenu tipične pokrajine s kulturnimi terasami. V Sloveniji so bila kot vzorčni primer izbrana Goriška brda. Na podlagi opravljenih raziskav smo pripravili gradivo za monografijo, ki terasirano pokrajino osvetljuje z različnih zornih kotov.

Bilateralni projekt **Spremembe rabe tal v Sloveniji in na Češkem v zadnjih dvesto letih – primerjalna študija** (vodja dr. Matej Gabrovec) na češki strani vodi dr. Ivan Bičik s Karlove univerze v Pragi. V obeh državah imamo obsežni bazi podatkov o rabi tal za različna leta od začetka 19. stoletja naprej, ki temeljita na zemljiškem katastru. Cilj projekta je ureditev obeh baz na enoten način, ki bo omogočal neposredno primerjavo procesov sprememb rabe tal v obeh državah. V obeh državah smo namreč razvili različne metode za prikazovanje procesov sprememb rabe tal. V drugem letu izvajanja projekta je bila v ospredju organizacija mednarodne konference z naslovom *Človek v srednjeevropskih pokrajinah: pokrajina in spremembe rabe tal v obmejnih regijah*. Konferenca je bila organizirana v okviru komisije za preučevanje sprememb rabe in pokrovnosti tal pri Mednarodni geografski zvezi (IGU LUCC Commission), glavni organizatorji smo bili slovenski in češki geografi ob sodelovanju avstrijskih in slovaških kolegov. Na konferenci smo prikazali tudi rezultate skupnega dela na projektu, to je primerjave procesov sprememb zemljiške rabe v Sloveniji in na Češkem.

Bilateralni projekt **Primerjava kartiranja snežnih plazov, protilavinskih ukrepov in objektov ter ugotavljanje njihove primernosti in uporabnosti v gorskih območjih Julijskih Alp in Rize-Sivrika** (vodja dr. Marjan Ravbar) s področja snežnih plazov je potekal drugo leto. Turški partner je Oddelek za raziskovanje snežnih plazov (ÇAGEM), ki deluje v okviru Direktorata za naravne nesreče (AFET) s sedežem v Ankari. V okviru obojestranskih obiskov smo podrobneje spoznavali lavinsko problematiko, analizirali posamezne primere in njihove posebnosti ter primerjali protilavinske ukrepe vzdolž glavne prometnice v Sloveniji in Turčiji. S pomočjo turške strani smo sprožili postopek za vključitev Slovenije v EUR-OPA, evropski in sredozemski sporazum o nesrečah velikega obsega European and Mediterranean Major Hazards Agreement, ki je bil sklenjen leta 1987 in deluje v okviru Sveta Evrope.

Geografija Krasa (vodja dr. Drago Perko) je del projekta Kras v okviru centra odličnosti Fabrica. Sestavljajo ga sklopi Kamnine in relief, Raba tal, Ljudje in Kartografija. Za monografijo smo pripravili poglavji Ljudje in Raba tal ter del poglavja Kamnine in relief, pripravili pa smo tudi gradivo za kartografsko in spletno ponazoritev vsebin. Opremilimo smo ga s številnimi zemljevidi, grafikoni, shemami in fotografijami. Poglavji Raba tal in Ljudje sta bili temeljito uredniško obdelani; poglavje Raba tal je bilo izbrano kot vzorčni model pri pripravi ostalih poglavij monografije.

Aplikativni projekt **Vključevanje elementov trajnostnega prostorskega razvoja in vrednot prostora v izobraževalni proces** (vodja mag. Jerneja Fridl) je nadgradnja evropskega projekta *R. A. V. E. Space*. Namenjen je ozaveščanju in izobraževanju mladih v Sloveniji. Slovenski učenci se podobno kot drugi evropski učenci premalo zavedajo, da njihovo vsakdanje življenje velikokrat negativno vpliva na

prostor. Za gospodarsko, prostorsko in družbeno uravnotežen razvoj je pomembno vključevanje posameznikov, ki so zadostno izobraženi in ozaveščeni o trajnostnem prostorskem razvoju, saj je v primerjavi z okoljskimi in ekološkimi temami prostorski vidik izrazito zapostavljen. Predlagali smo nove vsebine ali drugačen način obravnave že obstoječih vsebin v slovenskih šolah, kar je sovpadalo s prenovo kurikulumov osnovnih, poklicnih in srednjih šol.

Pri projektu **Vrtičkarstvo v Mestni občini Ljubljana kot vir onesnaževal v tleh, pridelani hrani in podzemni vodi** (vodja dr. Aleš Smrekar) sta sodelovala Kmetijski inštitut Slovenije kot nosilna ustanova in Javno podjetje Vodovod – Kanalizacija. Vrtičkarska dejavnost je nastala zaradi socialnih, ekonomskih in rekreacijskih potreb človeka v urbanem okolju, torej potreb, da se meščani ponovno »približajo naravi«, pridelajo in uživajo »domačo in zdravo« hrano ter se ob tem razgibavajo in zabavajo. V Ljubljani je ta dejavnost povsem nepregledna, zato z raziskavo zasledujemo razvojne cilje z okoljevarstvenega, zdravstvenega ter upravno-planerskega vidika. V podatkovno bazo smo vnesli 300 anket o vrtičkarjih, jih analizirali in ugotavljali njihovo poznavanje kmetovanja ob uporabi gnojil in zaščitnih sredstev, njihov odnos do zdrave hrane in okolja na splošno ter njihovo morebitno pripravljenost za preselitev vrtička na drugo, predpripravljeno lokacijo.

Projekt **Postopek aplikacije standarda zagotavljanja kakovosti storitev SIST:EN 13816 za organizacijo mestnega linijskega prevoza potnikov v Mestni občini Ljubljana** (vodja dr. Matej Gabrovec) je naročila Mestna občina Ljubljana, pri izvajanju projekta pa sodeluje mariborska Fakulteta za gradbeništvo. V prvi fazi smo pregledali standard SIST:EN 13816 in pripravili širši izbor kazalnikov, ki so smiselni za uporabo v Mestni občini Ljubljana. Pri tem smo se opirali na izkušnje, ki smo si jih v letu 2005 pridobili v koprski občini.

Projekt **Izdelava coneskega sistema v Republiki Sloveniji** (vodja dr. Matej Gabrovec), ki ga financira Ministrstvo za promet, izdelujemo skupaj z Agencijo za promet iz Ljubljane. Pripravili bomo tarifne cone za javni potniški promet v Sloveniji, ki naj bi jih začeli uporabljati do leta 2012, ko naj bi bila v Sloveniji uvedena enotna vozovnica za vse vrste javnega potniškega prometa. Tarifne cone izdelujemo variantno, po tako imenovanih malih in velikih conah, to je takih s premerom 5 oziroma 10 km. V prvi fazi smo pripravili coniranje za severni del Osrednjeslovenske regije.

Projekt **Popisni atlas Slovenije 2002** (vodja mag. Jerneja Fridl) izvajamo v sodelovanju z naročnikom projekta Statističnim uradom Republike Slovenije. V sklepni fazi projekta smo dokončno oblikovali in izdelali 102 tematska zemljevida, pripravili ostale grafične priloge in spremljajoča besedila ter atlas uredili. *Popisni atlas Slovenije 2002*, ki je izšel v mesecu maju, s številnimi zemljevidi in spremljajočimi znanstvenimi besedili na celovit način predstavlja podatke popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj leta 2002. Med zemljevidi so tudi takšni, ki jih v drugih publikacijah ni mogoče videti.

Priprava monografije **Slovenija in focus** (vodja dr. Drago Perko) je od zasnove do preloma za tisk potekala na inštitutu. Obsegala je pripravo avtorskih prispevkov in izdelavo večjega števila zemljevidov. Monografija je bila zasnovana kot promocijsko gradivo za pomembnejše tuje delegacije, ki bodo Slovenijo obiskale v času slovenskega predsedovanja Evropski zvezi. Od klasičnih knjig, ki so namenjene predstavitvi naše države, se razlikuje po tem, da natančneje in znanstveno predstavi vpetost Slovenije v evropske tokove, njene regionalne razlike ter pomembnejše družbene in naravne značilnosti in posebnosti. Metaforično naj bi predstavljala povečevalno steklo, ki bralcu omogoča celovit pogled na Slovenijo v srcu Evrope. Večino izvodov je odkupil Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje.

V projektu **Zemljevidi za naravarstveni atlas Okolje na dlani** (vodja mag. Jerneja Fridl) smo po naročilu Agencije Republike Slovenije za okolje izdelali 74 tematskih zemljevidov v merilu 1 : 1.100.000 za naravarstveni atlas *Okolje na dlani*. Največ časa smo namenili pridobivanju in poenotenju ustreznih podatkov, oblikovanju podatkovnih baz za posamezne tipe zemljevidov in pripravi »shape« datotek. Pri oblikovanju zemljevidov smo uporabili pestra, svobodnejša in morda ne ravno najbolj uveljavljena kartografska izrazna sredstva.

Knjiga **Atlantica** (vodja dr. Drago Kladnik), ki jo pripravlja Mladinska knjiga v sodelovanju z založbo Bertelsmann, je veliki satelitski atlas sveta. Hkrati s slovensko izdajo se pripravljajo še hrvaška, srbska,

makedonska in bolgarska različica. Na inštitutu smo izdelali izhodišča in napotke za domačenje zemljepisnih imen v vseh jezikovnih različicah atlasa, za slovensko izdajo pa smo pripravili še podroben seznam podomačenih tujih zemljepisnih imen in redakcijo gradiva v računalniški datoteki z zemljepisnimi imeni. Sodelovali smo tudi pri prvih korekturah kartografskega gradiva.

Nadaljevali smo s projektom **Pregled zemljepisnih imen na Jožefinskem vojaškem zemljevidu avstrijske Koroške 1763–1787** (vodja dr. Matija Zorn) v okviru projekta *Josephinische Landesaufnahme 1763–1787 für das Gebiet des Bundeslandes Kärnten (Republik Österreich)* oziroma Koroška na vojaškem zemljevidu, ki ga vodi dr. Vincenc Rajšp s Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju.

V projektu **Severna Primorska** (vodja dr. Drago Kladnik) za Mesno industrijo Primorske smo za pridobitev njihove blagovne znamke z geografskim poreklom izdelali opredelitev in kratek oris zemljepisnega pojma Severna Primorska ter pripravili kartografsko ponazoritev pokrajine.

V projektu **Državna pregledna karta Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000** (vodja dr. Drago Kladnik) je nastal standardizirani zemljevid Slovenije v merilu 1 : 250.000, ki ga je izdelal Geodetski inštitut Slovenije in izdala Geodetska uprava Republike Slovenije. Skladno z razpoložljivimi viri in usmeritvami Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije smo z vidika pravilnosti in ustreznosti zapisa pregledali zemljepisna imena na ozemlju Slovenije in na ozemljih sosednjih držav Avstrije, Italije, Hrvaške in Madžarske. Pripravili smo končno redakcijo zemljevida, predlagali 600 izboljšav in opravili končno korekturo.

Standardizacija imen svetovnih upravnih enot (vodja dr. Drago Kladnik) je projekt za Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Nadaljevali smo s standardizacijo slovenskih imen svetovnih upravnih enot v okviru svetovnega standarda ISO 3166-2. S podrobno obravnavo upravnih enot po državah smo pripravili predlog minimalne in maksimalne različice slovenjenja za približno polovico neodvisnih držav in odvisnih ozemelj z največjo stopnjo avtonomnosti.

Projekt **Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije** (vodja dr. Maja Topole) je potekal dvanajsto leto. Tudi v letu 2007 je namesto predsednika dr. Milana Orožna Adamiča KSZI VRS vodil dr. Drago Perko. Komisija se je do poletja sestala petkrat, potem pa je bilo njeno delovanje zaradi problema financiranja začasno ustavljeno. Tako smo v drugi polovici leta opravljali le nujna dela. Komisija je prejela 46 dopisov ustanov in posameznikov, odposlala pa jih je 45. Dokončala je večletno izdelavo seznama standardiziranih zemljepisnih imen za zemljevid Slovenije v merilu 1 : 250.000. Njena Podkomisija za SIST ISO 3166-2 se je sestala šestkrat in pregledala imena regionalnih enot polovice držav in odvisnih ozemelj. Člana dr. Drago Kladnik in dr. Mimi Urbanc sta KSZI VRS zastopala na 18. srečanju Regionalne jezikovno-zemljepisne delovne skupine za vzhodni del srednje in jugovzhodno Evropo Skupine izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena, ki je bilo od 16. do 18. maja v Pragi in pripravila poročilo o delu KSZI VRS za 9. konferenco Skupine strokovnjakov Združenih narodov za zemljepisna imena UNGEGN, ki je bila od 28. do 31. avgusta 2007 v New Yorku. Komisija je, kot vsako leto, pripravila izčrpen elaborat »Izvedba strokovno-operativnih del za Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije v letu 2007«, ki vsebuje zapisnike sestankov s prilogami ter kopije prejetih in poslanih dopisov, dokazil o mednarodnem sodelovanju, dokumentov ter znanstvenih in strokovnih prispevkov članov komisije.

Inštitut izdaja znanstveno revijo **Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik**, ki jo ureja dr. Blaž Komac (izšli sta številki 47-1 in 47-2 z devetimi razpravami enakovredno v angleškem in slovenskem jeziku, tudi na medmrežju: <http://giam.zrc-sazu.si/gz.htm>) in je od leta 2007 indeksirana v zbirki SCI Expanded, ter več znanstvenih knjižnih zbirk: v zbirki **Geografija Slovenije**, ki jo urejata dr. Drago Perko in dr. Drago Kladnik, so izšle 14., 15. in 16. knjiga, v zbirki **Georitem**, ki jo prav tako urejata dr. Drago Kladnik in dr. Drago Perko, so izšle 1., 2., 3., 4., 5., in 6. knjiga, v zbirki **Regionalni razvoj**, ki jo urejata dr. Janez Nared in dr. Drago Perko, pa je izšla prva knjiga z naslovom Veliki razvojni projekti in skladni regionalni razvoj.

Inštitut je organiziral 1. bienalni simpozij **Regionalni razvoj v Sloveniji** (Postojna, 27. 9., soorganizatorja: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in Občina Postojna) ter mednarodno konferenco

v okviru komisije za preučevanje sprememb rabe in pokrovnosti tal pri Mednarodni geografski zvezi (IGU LUCC Commission) **Človek v srednjeevropskih pokrajinah: pokrajina in spremembe rabe tal v obmejnih regijah** (Ljubljana, Bratislava, Mikulov, 28. 8.–4. 9., soorganizatorji: Univerzita Komenského, Bratislava, Univerzita Karlova, Praga, in Fakultät für Interdisziplinäre Forschung und Fortbildung celovške univerze, Dunaj).

Mag. Jerneja Fridl je bila somentorica pri diplomski nalogi Eneje Baloh in Petre Slavec, dr. Matej Gabrovec mentor doktorandu Matiji Zornu, dr. Milan Orožen Adamič somentor doktorandoma Primožu Pipanu in mag. Mihi Pavšku, dr. Drago Kladnik somentor doktorandu Primožu Pipanu, mag. Miha Pavšek somentor pri dodiplomski seminarski nalogi Teje Oman in srednješolski raziskovalni nalogi Anžeta Sajovica, dr. Drago Perko mentor doktorandom Mateji Breg, mag. Jerneji Fridl, Mauru Hrvatinu, Dragu Kladniku, Primožu Gašperiču in Mimi Urbanc, dr. Marjan Ravbar mentor magistrandki Niki Razpotnik ter doktorandom Davidu Boletu, Janezu Naredu in Petru Repolusku, dr. Irena Rejec Brancelj magistrandu Bojanu Erhartiču, dr. Aleš Smrekar pa mentor magistrandki Katarini Polajnar.

Dr. **Aleš Smrekar** je 21. 9. prejel Bronasto plaketo Zveze geografskih društev Slovenije, mag. **Miha Pavšek** in dr. **Matija Zorn** pa 17. 11. sta dobila zahvalo Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije.

Raziskovalci inštituta so bili dejavni tudi kot uredniki in člani uredniških odborov številnih knjig in revij, v različnih komisijah državnih organov, pri Gibanju znanost mladini, kot mentorji podiplomskih mladih raziskovalcev, srednješolcev in osnovnošolcev, v Zvezi geografskih društev Slovenije in Ljubljanskem geografskem društvu ter drugod.

Skupaj je 24 inštitutskih raziskovalcev objavilo skoraj 200 člankov, imelo skoraj 150 različnih predavanj in se udeležilo skoraj 20 raziskovalnih obiskov v tujini, inštitut pa je obiskalo 11 tujih raziskovalcev.

Drago Perko